

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/171928,W-audycji-Przystanek-Historia-w-Polskim-Radiu-o-wspolpracy-IPN-z-Narodowym-Archi.html>
20.04.2024, 04:14

W audycji „Przystanek Historia” w Polskim Radiu o współpracy IPN z Narodowym Archiwum Uzbekistanu - 12 października 2022

Program I Polskiego Radia, godz. 19.30

„Przystanek Historia” w Polskim Radiu

Prezes IPN dr Karol Nawrocki i dyrektor agencji „Uzarchiv” Ulugbek Yusupov podpisali memorandum o współpracy IPN z archiwami państwowymi Republiki Uzbekistanu. Dzięki podpisanej umowie polscy historycy uzyskają dostęp do archiwów pozwalających na dokładniejsze poznanie losów Armii Andersa w Uzbekistanie, a także będą mieli szansę odnalezienia znajdujących się w tym kraju nieoznakowanych miejsc pochówku Polaków. Podpisanie umowy odbyło się 4 października 2022 r. w Narodowym Archiwum Uzbekistanu w Taszkencie i było częścią uroczystych obchodów 80. rocznicy formowania się armii gen. Andersa.

Pamięć o Polakach w Uzbekistanie

W marcu i sierpniu 1942 roku, przez Uzbekistan i Turkmenistan, z sowieckich łagrów do Iranu przedostało się ponad 115 tysięcy osób, w tym około 78 tysięcy żołnierzy, czyli prawie 10 procent Polaków wywiezionych po 17 września 1939 roku z Kresów Wschodnich w głąb Związku Sowieckiego. W mieście Yangiyo'l niedaleko Taszkentu, w pierwszej połowie 1942 roku, stacjonowały sztab i większość jednostek armii generała Władysława Andersa, które następnie przetransportowano do Iranu.

– Historia Polaków, którzy znaleźli schronienie w Uzbekistanie, wychodząc z generałem Andersem ze Związku Sowieckiego (Uzbekistan był wówczas republiką sowiecką, a tam był pierwszy punkt formującej się armii gen. Andersa – liczącej ponad 116 tys. żołnierzy) jest

tam bardzo widoczna – mówi na antenie Programu 1 Polskiego Radia dr Rafał Leśkiewicz, rzecznik prasowy, dyrektor Biura Rzecznika Prasowego IPN. – Na terenie Uzbekistanu znajduje się 17 polskich cmentarzy, które są objęte ochroną – a także Polacy, którzy tam przebywają, diaspora – to jest element, który przywołuje pamięć o Polakach, którzy trafili do tego kraju w 1942 roku – opowiada gość Jedyнки.

„Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”

Jak podkreśla dr Rafał Leśkiewicz, wiele faktów o losach Polaków, którzy przebywali na terenie Uzbekistanu, nie jest znanych. - W 1942 roku część z naszych rodaków pozostała w kraju, nie podążyła dalej z armią Andersa do Iranu - wyjaśnia.

W ramach uroczystości upamiętniających 80. rocznicę formowania się armii generała Władysława Andersa w Uzbekistanie w Taszkencie została otwarta wystawa IPN "Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności", która opowiada o narodzie, który kocha wolność, o tych którzy chcieli o nią walczyć, ale także o zagrożeniu obecnym także dziś. - W ramach dużego projektu IPN realizowanego od jesieni ubiegłego roku zatytułowanego "Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności" chcemy dokładnie zgłębić wiedzę i poznać losy Polaków, którzy przeszli szlak bojowy z gen. Andersem i którzy walczyli u jego boku. Mówimy tu także o cywilach, sierotach, którzy zostali na terenie Uzbekistanu, i wiemy, że w uzbeckich archiwach znajduje się mnóstwo dokumentów poświęconych Polakom - przyznaje dr Rafał Leśkiewicz.

Umowa o współpracy z Narodowym Archiwum Uzbekistanu

Podpisanie umowy odbyło się 4 października 2022 r. w Narodowym Archiwum Uzbekistanu w Taszkencie. – Umowa została podpisana późno, ale wcześniej nie było takiej możliwości. Sam proces negocjacji trwał rok i tutaj ogromnej pomocy udzielił ambasador RP w Uzbekistanie Radosław Gruk i jego personel – zaznacza rozmówca Doroty Truszczak. – W tej chwili przed nami prace archiwalne, kwerendy, kopiowanie dokumentów, odkrywanie nieznanych kart historii „Szlaku Nadziei i Odysei Wolności”, która zakończyła się w 1990 roku, kiedy Polska odzyskała pełną suwerenność – dodaje.

Ponadto w audycji:

- „Żelazny chłopiec” (reż. Andrzej Ciecierski) – film prezentowany na XIV Międzynarodowym Festiwalu Filmowym Niepokorni Niezłomni Wyklęci w Gdyni. Powstał przy udziale Instytutu Pamięci Narodowej. a przedstawia historię życia Zdzisława Badochy ps. „Żelazny”, żołnierza V Brygady Wileńskiej AK, dowodzonej przez majora Zygmunta Szendzielarza ps. „Łupaszko”. Badocha jako kilkuletni chłopiec przyjechał z rodzicami na Wileńszczyznę. Po wybuchu II wojny od 1942 roku działał w strukturach konspiracyjnych, a w 1944 roku został żołnierzem AK. Po zakończeniu wojny, wierny swoim zasadom, jako wyklęty i niezłomny kontynuował walkę o niepodległość Polski na terenach Pomorza gdańskiego i Powiśla. W audycji porozmawialiśmy z konsultantem naukowym filmu – dr. hab.

Piotrem Niwińskim z Oddziału IPN w Gdańsku.

- Dr Tomasz Sudół (Biuro Badań Historycznych IPN) opowiedział o książce [„Eksterminacja polskiego duchowieństwa w niemieckich obozach koncentracyjnych Dachau i Mauthausen-Gusen”](#).
- Wydarzenia organizowane przez IPN i wybrane artykuły z portalu przystanekhistoria.pl

► **POSŁUCHAJ**

Cykl audycji „Przystanek Historia” jest realizowany wspólnie przez Instytut Pamięci Narodowej i Program I Polskiego Radia. Rozmowy poświęcone są ważnym wydarzeniom, które wpłynęły na dzieje Polski w XX wieku oraz ludziom, którzy tę historię tworzyli.

- [Poprzednia audycja: „Przystanek Historia”, 28 września 2022](#)
- [Odcinki archiwalne na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)